

Riigikogu juhatus

Meie: 09.04.2026
nr 2-5/25-02368-3

**Eesti seisukohad Euroopa Liidu
andmeliidu strateegia ja tehisaru
rakendamise strateegia kohta**

Austatud Riigikogu juhatus

Edastan Vabariigi Valitsuse 9. aprilli 2026. a istungil heaks kiidetud järgmised Eesti seisukohad komisjoni teatiste „Andmeliidu strateegia. Tehisintellekti arendamiseks andmete kättesaadavaks tegemine“ ja „Tehisintellekti kasutamise strateegia“ kohta:

1.1 Seisukohad Euroopa andmeliidu strateegia kohta

1.1.1 Eesti peab oluliseks, et andmete vaba liikumine saaks Euroopa Liidus viiendaks põhivabaduseks ning et seda rõhutataks tasakaalustava põhimõttena andmesuveräänsuse kõrval.

1.1.2 Eesti toetab Euroopa andmeliidu strateegiat, ent peab oluliseks andmevaldkonna terviklikku arendamist ning kvaliteetsete andmete kättesaadavust nii tehisaru arendamiseks kui ka teisteks andmepõhisteks kasutusjuhtudeks. Eesti rõhutab, et andmete ühekordse küsimise põhimõtte rakendamine ning Euroopa Liidu ülese koostalitlusvõime tagamine peab olema keskne prioriteet.

1.1.3 Eesti toetab Euroopa Liidu suunda rahastada eelkõige avaliku huvi ja julgeolekuga seotud andmeruume, kuid peab tähtsaks tegeleda selle kõrval ka andmeruumideülese koostoime arendamisega ning vajadust pöörata senisest rohkem tähelepanu andmevaldajate toetamisele oma andmete turvalisel ja efektiivsel jagamisel.

1.1.4 Eesti toetab andmelaborite loomise mõtet, kuid peab vajalikuks liikmesriikide tihedat kaasamist laborite loomise praktilistes küsimustes, mis puudutavad näiteks andmelaborite ärilist ja õiguslikku vormi, korraldusmudelit, andmete kasutamist ja juurdepääsutingimusi.

1.1.5 Eesti peab vajalikuks, et loodavad andmelaborid on kättesaadavad kõigis liikmesriikides ning toimivad detsentraliseeritud võrgustikuna, mis ei sõltu tehisarutehaste ega muu taristu paiknemisest ega koonda andmepõhist innovatsiooni üksikutesse liikmesriikidesse.

1.1.6 Eesti peab andmevaldkonna ja sünteetiliste andmete standardiseerimist oluliseks, kuid nende standardite praktilisuse ja rakendatavuse parandamiseks peavad liikmesriigid olema

Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogus senisest paremini kaasatud. Lisaks on vajalik luua andmete elutsükli juhtimise raamistik, sealhulgas säilitustähtjad.

1.1.7 Eesti peab oluliseks, et andmete pakkujatel on Euroopa Liidus ligipääs koostalitlusvõimelistele ning usaldusväärsetele andmevahetust võimaldavatele tarkvaralahendustele, nagu näiteks andmete turuplatsile, privaatsustehnoloogiatele, andmejälgijale ja andmenõusolekuteenusel. Euroopa Liit ei tohi toetada sama eesmärgi täitvate tarkvaralahenduste korduvat arendamist.

1.1.8 Eesti leiab, et Euroopa Liidu andmeõiguse ühtlustamine peab soodustama innovatsiooni ja aitama andmekasutust kontrollida, olles tulevikukindel ning arvestades tehnoloogilist arengut ja julgeolekuolukorda. Eelkõige tuleb keskenduda kehtiva õiguse rakendamisele, täiendava regulatsiooni loomine peab olema selgelt eesmärgipärane ning õigusruumi ühtlustamise puhul tuleb vältida ülereguleerimist. Toetame Euroopa Komisjoni kavatsust hakata ettevõtjatele pakkuma Euroopa Liidu andmeõiguse rakendamisel kasutajatuge, mis peab olema vajaduspõhine.

1.1.9 Eesti toetab andmesuveräänsuse põhimõtet, mille kesksel kohal on andmete vaba liikumine ja taaskasutamine nii Euroopa Liidu sees kui ka usaldusväärsete partneritega, tagades samal ajal andmesubjektidele ja andmevaldajatele praktilise kontrolli selle üle, kuidas andmetele juurde pääsetakse ning kuidas andmeid kasutatakse ja kaitstakse. Seejuures mõistame andmesuveräänsusena avatust usaldusväärsetele partneritele ning andmete juurdepääsupiiranguteta (ehk avaandmete, mis ei kujuta riski julgeolekule, põhiõigustele ega strateegilistele huvidele) piiriülest vaba liikumist ja taaskasutamist.

1.2 Seisukohad Euroopa tehisaru rakendamise strateegia kohta

1.2.1 Eesti jaoks on tähtis, et tehisaru rakendamine Euroopa Liidus toimub vastavalt küberturvalisuse, intellektuaalomandi- ja andmekaitse nõuetele ega sea ohtu Euroopa Liidu väärtusi ega põhiõigusi. Tehisarulahenduste puhul on olulised algoritmiline läbipaistvus ja vastutusmehhanismid ning tehisaru kasutamine peab olema eetiline ja auditeeritav. Kutsume Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles hindama tehisaru kasutamisel pakutavaid õiguslikke võimalusi, sealhulgas intellektuaalomandi valdkonnas ning vajaduse korral pakkuma välja uuendusi, mis parimal ning tasakaalustatud moel tehisaru tõhusat rakendamist toetavad.

1.2.2 Eesti toetab tehisaru kasutuselevõttu pidurdavate takistuste terviklikku ületamist, eelkõige oskuste arendamine ja spetsialistide koolitamine, parem ligipääs kvaliteetsetele andmetele, inimeste usalduse suurendamine uute tehnoloogiate vastu ning tehisaru kasutamise valmiduse kasvatamine läbipaistva riskijuhtimise, selge õigusruumi ja testkeskkondade pakkumisega.

1.2.3 Eesti toetab tehisaru kasutuselevõtu edendamist väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate ning väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate seas, et tehisaru kasutuselevõtt ei jääks vaid suurte ettevõtete privileegiks.

1.3 Koondseisukohad Euroopa Liidu digisuveräänsuse kohta

1.3.1 Eesti peab Euroopa Liidu digisuveräänsuse tugevdamist oluliseks, rõhutades tasakaalustatud, riskipõhist ja avatud lähenemist. Digisuveräänsust tuleb suurendada eelkõige põhjendatud tehniliste, juriidiliste, majanduslike ja organisatoorsete meetmetega, vältides

laiaulatuslikke geograafilisi piiranguid. Eesti peab oluliseks, et Euroopa Liidu digipoliitika keskenduks tehnoloogilisele neutraalsusele, vältides „üks lahendus kõigile“ lähenemist päritoluriigi- või asukohapõhiste piirangute puhul ning säilitades liikmesriikide otsustusvabaduse tehnoloogiate kasutamise suhtes.

1.3.2 Eesti peab kriitiliste digitaristu kihtide (näiteks digitaalne identiteet ja riiklikud registrid) puhul oluliseks tugevdada Euroopa Liidu digisuveräänsust avatud viisil, säilitades samal ajal liikmesriikide otsustusvabaduse ning võimaluse kasutada mitme pilveteenuse pakkuja lähenemist. Samas ei toeta Eesti lahendusi, mis piiraksid avaliku või erasektori hankeid üksnes Euroopa Liidu päritolu pilve- või tehisarutehnoloogiatega.

1.3.3 Eesti leiab, et Euroopa Liit peab kasvatama oma strateegilist võimekust tehisaru suurmudelite, avatud lähtekoodi, füüsilise tehisaru rakenduste (sh autonoomsete süsteemide) ja läbipaistvate tarneahelate valdkonnas. Samas ei tohi sellega piirata liikmesriikide juurdepääsu teistele maailma tehnoloogiatele. Eesti hinnangul on Euroopa Liidu tehnoloogilise autonoomia suurendamine võimalik üksnes siis, kui Euroopas arendatakse välja konkurentsivõimelisi tehisaru suurmudeleid ja avatud lähtekoodiga lahendusi, mille üle kontroll asub Euroopa Liidus ning mille tarneahelad on läbipaistvad. Eesti rõhutab, et läbipaistvusnõuded, järelevalve ning kvaliteedi- ja ohutusstandardid on tõhusamad vahendid Euroopa Liidu tehnoloogilise autonoomia saavutamiseks kui päritolupõhiste piirangute kehtestamine.

1.3.4 Eesti hinnangul on tehnoloogiaettevõtetega läbirääkimise jõu suurendamiseks ning killustatuse vähendamiseks oluline, et Euroopa Komisjon ja liikmesriigid tegutseksid digivaldkonnas koordineeritult ja ühtselt. Selle saavutamiseks peab Euroopa Liit keskenduma ühiste tehniliste standardite ja raamistike arendamisele, parimate tavade vahetamisele ning strateegiliste digitaristut puudutavate investeeringute ja poliitikameetmete paremale koordineerimisele. Samal ajal peab säilima liikmesriikide otsustusautonoomia ning Euroopa Liidu uusi tehnoloogiaid käsitlevad nõuded peavad põhinema selgetel mõjuanalüüsidel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson
Valitsuse nõunik

Lisad:

1. Seletuskiri
2. Seletuskirja lisa - kaasamistabel
3. Euroopa Komisjoni teatis COM(2025) 835
4. Euroopa Komisjoni teatis COM(2025) 723

Teadmiseks:

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon

Sandra Metste
Sandra.Metste@riigikantselei.ee